

**Светлина Колева
Пламен Калчев
САДИСТИЧНИ НАКЛОННОСТИ В ЮНОШЕСКА ВЪЗРАСТ
Част 2. Личностни детерминанти**

**Светлина Колева
Пламен Калчев**

**САДИСТИЧНИ НАКЛОННОСТИ В
ЮНОШЕСКА ВЪЗРАСТ**

**Част 2.
Личностни детерминанти**

**София
2021**

Светлина Колева, Пламен Калчев. Садистични наклонности в
юношеска възраст. Част 2. Личностни детерминанти.

Copyright © Светлина Колева, Пламен Калчев, 2021

Издателство „Изток-Запад“, 2021

ISBN 978-619-01-0864-1

Съдържание

УВОД	7
1. ВРЪЗКИ МЕЖДУ СКАЛИТЕ ЗА САДИЗЪМ	15
1.1. Връзки между ССЛР, VAST и ASP	21
1.2. Връзки между CAST и ASP	32
1.3. Връзки между ЮСС-6 и ССЛР	43
2. ПАТОЛОГИЧНИ ЛИЧНОСТНИ ЧЕРТИ И САДИЗЪМ	52
2.1. Връзки на патологични личностни черти, оценени със съкратената версия на PID-5 (PID-5-SF) с мерки за садизъм	59
<i>Изследване 1</i>	60
<i>Изследване 2</i>	78
2.2. Връзки на патологични личностни черти, оценени с кратката форма на PID-5 (PID-5-BF), с мерки за садизъм	89
<i>Изследване 3</i>	90
<i>Изследване 4</i>	93
3. ТЪМНА ТРИАДА И САДИЗЪМ	100
<i>Изследване 1</i>	106
<i>Изследване 2</i>	110
4. АЛТЕРНАТИВНА ТЪМНА ТРИАДА: ЧЕСТНОСТ-СКРОМНОСТ, ОЗЛОБЕНОСТ И ЛИПСА НА СТРАХ И САДИЗЪМ	121
4.1 ШЕСТФАКТОРЕН МОДЕЛ НА ЛИЧНОСТТА HEXACO	121
4.2. ЛИПСА НА СТРАХ	124
4.3. ОЗЛОБЕНОСТ	125
<i>Изследване 1</i>	129
<i>Изследване 2</i>	140
<i>Изследване 3</i>	144
<i>Йерархичен модел</i>	148
5. ПРЕДЪВКВАНЕ НА НЕГАТИВНИЯ ОПИТ: ОБИДЧИВОСТ, ЗЛОПАМЕТНОСТ, ОТМЪСТИТЕЛНОСТ И САДИЗЪМ	159

6. ГНЯВ, ВРАЖДЕБНОСТ, НЕДОВЕРИЕ, МОРАЛЕН СКЕПТИЦИЗЪМ И САДИЗЪМ.....	173
7. ЕМПАТИЯ, МОРАЛНА НЕАНГАЖИРАНост И САДИЗЪМ.....	184
<i>Изследване 1</i>	186
<i>Изследване 2</i>	194
<i>Изследване 3</i>	197
<i>Изследване 4</i>	201
<i>Изследване 5</i>	208
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	218
ЛИТЕРАТУРА	226

Таблицы

Таблица 1.1. Корелации между компонентите и общите показатели на три скали за садизъм: VAST, ASP и ССЛР	26
Таблица 1.2. Корелации между компонентите и общите показатели на ASP и ССЛР	30
Таблица 1.3. Корелации между компонентите и общите показатели на CAST и ASP	35
Таблица 1.4. Корелации на компонентите и общия показател на <i>ШЕСТФАКТОРНАТА ЮНОШЕСКА</i> скала за садизъм и Скалата за садистично ЛР и стандартизирани регресионни коефициенти ВЕТА от множествен регресионен анализ със зависима променлива ССЛР	46
Таблица 2.1. Корелации на домейните на PID-5-SF (съкратена 100-айтемна версия) с компонентите и общия показател на Скалата за оценка на садистичната личност (ASP)	69
Таблица 2.2. Множествен регресионен анализ на ефектите на домейните на PID-5-SF върху компонентите на ASP: стандартизирани регресионни коефициенти ВЕТА и процент обяснена дисперсия	70
Таблица 2.3. Корелации на субскалите на PID-5-SF с компонентите и общия показател на Скалата за оценка на садистичната личност (ASP)	72
Таблица 2.4. Множествен регресионен анализ на ефектите на субскалите на PID-5-SF върху компонентите на ASP: стандартизирани регресионни коефициенти ВЕТА и процент обяснена дисперсия	77
Таблица 2.5. Корелации на домейните на PID-5-SF (съкратена 100-айтемна версия) с компонентите и общия показател на <i>ШЕСТФАКТОРНАТА ЮНОШЕСКА</i> скала за садизъм (ЮСС-6)	81
Таблица 2.6. Множествен регресионен анализ на ефектите на домейните на PID-5-SF върху компонентите на ЮСС-6: стандартизирани регресионни коефициенти ВЕТА и процент обяснена дисперсия	82
Таблица 2.7. Корелации на субскалите на PID-5-SF с компонентите и общия показател на ЮСС-6	83
Таблица 2.8. Множествен регресионен анализ на ефектите на субскалите на PID-5-SF върху компонентите на ЮСС-6: стандартизирани регресионни коефициенти ВЕТА и процент обяснена дисперсия	86

Таблица 2.9. Корелации на домейните на PID-5-BF с компонентите и общия показател на Скалата за оценка на садистичната личност (ASP)	92
Таблица 2.10. Множествен регресионен анализ на ефектите на компонентите на PID-5-BF върху компонентите на ASP: стандартизирани регресионни коефициенти Вета и процент обяснена дисперсия	92
Таблица 2.11. Корелации на домейните на PID-5-BF (25-айтемна скринингова версия) с компонентите и общия показател на <i>ШЕСТФАКТОРНАТА ЮНОШЕСКА</i> скала за садизъм (ЮСС-6)	94
Таблица 2.12. Множествен регресионен анализ на ефектите на домейните на PID-5-BF върху компонентите на ЮСС-6: стандартизирани регресионни коефициенти Вета и процент обяснена дисперсия	95
Таблица 3.1. Корелации между компонентите и общите показатели на скалите за садизъм с компонентите на Тъмната триада - кратка версия	108
Таблица 3.2. Ефекти на компонентите Тъмната триада върху мерките за садизъм: стандартизирани регресионни коефициенти Вета и процент обяснена дисперсия	110
Таблица 3.3. Корелации на скалите за оценка на Тъмната триада с компонентите и общия показател на Скалата за цялостна оценка на садистичните тенденции (CAST)	116
Таблица 3.4. Ефекти на компонентите на Тъмната триада върху компонентите и общия показател на Скалата за цялостна оценка на садистичните тенденции (CAST): стандартизирани регресионни коефициенти Вета и процент обяснена дисперсия	116
Таблица 3.5. Корелации (r на Пиърсън) на компонентите от скалите за оценка на Тъмната триада с компонентите и общия показател на Скалата за цялостна оценка на садистичните тенденции (CAST)	117
Таблица 3.6. Ефекти на компонентите на скалите за оценка на Тъмната триада върху компонентите и общия показател на Скалата за цялостна оценка на садистичните тенденции (CAST): стандартизирани регресионни коефициенти Вета и процент обяснена дисперсия	119
Таблица 4.1. Надеждност на Честност–скромност, CAST и ASP	133
Таблица 4.2. Единични корелации на компонентите и общия показател за Честност–скромност, озлобеност и липса на страх с компонентите и общите показатели на CAST и ASP	134
Таблица 4.3. Ефекти на личностните черти върху мерките за садизъм с общ показател на дименсията Честност–скромност: стандартизирани регресионни коефициенти Вета и процент обяснена дисперсия	136

ТАБЛИЦА 4.4. ЕФЕКТИ НА ЛИЧНОСТНИ ЧЕРТИ ВЪРХУ МЕРКИТЕ ЗА САДИЗЪМ – МОДЕЛ СЪС СУБСКАЛИТЕ НА ДИМЕНСИЯТА ЧЕСТНОСТ–СКРОМНОСТ: СТАНДАРТИЗИРАНИ РЕГРЕСИОННИ КОЕФИЦИЕНТИ ВЕТА И ПРОЦЕНТ ОБЯСНЕНА ДИСПЕРСИЯ	138
ТАБЛИЦА 4.5. НАДЕЖНОСТ НА ЧЕСТНОСТ–СКРОМНОСТ, ОЗЛОБЕНОСТ, ЛИПСА НА СТРАХ И ЮСС-6	140
ТАБЛИЦА 4.6. ЕДИНИЧНИ КОРЕЛАЦИИ НА КОМПОНЕНТИТЕ И ОБЩИЯ ПОКАЗАТЕЛ ЗА ЧЕСТНОСТ–СКРОМНОСТ, ОЗЛОБЕНОСТ И ЛИПСА НА СТРАХ С КОМПОНЕНТИТЕ И ОБЩИЯ ПОКАЗАТЕЛ НА ЮСС-6	141
ТАБЛИЦА 4.7. ЕФЕКТИ НА ЛИЧНОСТНИТЕ ЧЕРТИ ВЪРХУ МЕРКИТЕ ЗА САДИЗЪМ, С ОБЩ ПОКАЗАТЕЛ НА ДИМЕНСИЯТА ЧЕСТНОСТ–СКРОМНОСТ: СТАНДАРТИЗИРАНИ РЕГРЕСИОННИ КОЕФИЦИЕНТИ ВЕТА И ПРОЦЕНТ ОБЯСНЕНА ДИСПЕРСИЯ	143
ТАБЛИЦА 4.8. ЕФЕКТИ НА ЛИЧНОСТНИ ЧЕРТИ ВЪРХУ МЕРКИТЕ ЗА САДИЗЪМ – МОДЕЛ СЪС СУБСКАЛИТЕ НА ДИМЕНСИЯТА ЧЕСТНОСТ–СКРОМНОСТ: СТАНДАРТИЗИРАНИ РЕГРЕСИОННИ КОЕФИЦИЕНТИ ВЕТА И ПРОЦЕНТ ОБЯСНЕНА ДИСПЕРСИЯ	143
ТАБЛИЦА 4.9. КОРЕЛАЦИИ МЕЖДУ КОМПОНЕНТИТЕ НА „АЛТЕРНАТИВНАТА“ ТЪМНА ТРИАДА.....	147
ТАБЛИЦА 4.10. ИНДЕКСИ ЗА СТЕПЕН НА СЪОТВЕТСТВИЕ НА ДВА ЙЕРАРХИЧНИ МОДЕЛА НА СТРУКТУРАТА НА АЛТЕРНАТИВНАТА ТЪМНА ТРИАДА.....	150
ТАБЛИЦА 4.11. ФАКТОРНА МАТРИЦА НА АЛТЕРНАТИВНАТА ТЪМНА ТРИАДА: БИФАКТОРЕН МОДЕЛ	153
ТАБЛИЦА 5.1. ЕДИНИЧНИ КОРЕЛАЦИИ МЕЖДУ КОМПОНЕНТИТЕ И ОБЩИЯ ПОКАЗАТЕЛ ЗА ПРЕДЪВКВАНЕ НА НЕГАТИВНИЯ ОПИТ И КОМПОНЕНТИТЕ И ОБЩИЯ ПОКАЗАТЕЛ НА ЮСС-6.....	163
ТАБЛИЦА 5.2. ЕФЕКТИ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ПРЕДЪВКВАНЕ НА НЕГАТИВНИЯ ОПИТ ВЪРХУ КОМПОНЕНТИТЕ И ОБЩИЯ ПОКАЗАТЕЛ НА ЮСС-6: СТАНДАРТИЗИРАНИ РЕГРЕСИОННИ КОЕФИЦИЕНТИ ВЕТА И ПРОЦЕНТ ОБЯСНЕНА ДИСПЕРСИЯ	166
ТАБЛИЦА 6.1. ЕДИНИЧНИ КОРЕЛАЦИИ НА ГНЯВ, ВРАЖДЕБНОСТ, НЕДОВЕРИЕ И МОРАЛЕН СКЕПТИЦИЗЪМ С И ОБЩИЯ ПОКАЗАТЕЛ И КОМПОНЕНТИТЕ НА ЮСС-6	178
ТАБЛИЦА 6.2. ЕФЕКТИ НА ГНЯВ, ВРАЖДЕБНОСТ И МОРАЛЕН СКЕПТИЦИЗЪМ ВЪРХУ КОМПОНЕНТИТЕ И ОБЩИЯ ПОКАЗАТЕЛ НА ЮСС-6: СТАНДАРТИЗИРАНИ РЕГРЕСИОННИ КОЕФИЦИЕНТИ ВЕТА И ПРОЦЕНТ ОБЯСНЕНА ДИСПЕРСИЯ	179
ТАБЛИЦА 7.1. ЕДИНИЧНИ КОРЕЛАЦИИ НА ПРИЕМАНЕ НА ПЕРСПЕКТИВА, ЕМПАТИЙНА ЗАГРИЖЕНОСТ, ОБЩ ПОКАЗАТЕЛ ЗА ЕМПАТИЯ С КОМПОНЕНТИТЕ И ОБЩИЯ ПОКАЗАТЕЛ НА ЮСС-6	192
ТАБЛИЦА 7.2. ЕФЕКТИ НА ДИМЕНСИИТЕ НА ЕМПАТИЯТА ВЪРХУ КОМПОНЕНТИТЕ И ОБЩИЯ ПОКАЗАТЕЛ НА ЮСС-6: СТАНДАРТИЗИРАНИ РЕГРЕСИОННИ КОЕФИЦИЕНТИ ВЕТА И ПРОЦЕНТ ОБЯСНЕНА ДИСПЕРСИЯ	194

Таблица 7.3. Единични корелации на ПРИЕМАНЕ НА ПЕРСПЕКТИВА, ЕМПАТИЙНА ЗАГРИЖЕНОСТ И ОБЩ ПОКАЗАТЕЛ ЗА ЕМПАТИЯ СЪС СКАЛА ЗА САДИСТИЧНО ЛР	196
Таблица 7.4. ЕФЕКТИ НА ДИМЕНСИИТЕ НА ЕМПАТИЯТА ВЪРХУ СКАЛА ЗА САДИСТИЧНО ЛР: СТАНДАРТИЗИРАНИ РЕГРЕСИОННИ КОЕФИЦИЕНТИ ВЕТА И ПРОЦЕНТ ОБЯСНЕНА ДИСПЕРСИЯ.....	196
Таблица 7.5. Единични корелации на ЕМПАТИЙНА ЗАГРИЖЕНОСТ И ПРОСОЦИАЛНО ПОВЕДЕНИЕ С ТРИ СКАЛИ ЗА САДИЗЪМ	199
Таблица 7.6. ЕФЕКТИ НА ЕМПАТИЙНА ЗАГРИЖЕНОСТ И ПРОСОЦИАЛНО ПОВЕДЕНИЕ ВЪРХУ КОМПОНЕНТИТЕ И ОБЩИТЕ ПОКАЗАТЕЛИ НА ТРИ СКАЛИ ЗА САДИСТИЧНИ НАГЛАСИ: СТАНДАРТИЗИРАНИ РЕГРЕСИОННИ КОЕФИЦИЕНТИ ВЕТА И ПРОЦЕНТ ОБЯСНЕНА ДИСПЕРСИЯ	200
Таблица 7.7. Единични корелации на ПРИЕМАНЕ НА ПЕРСПЕКТИВА, ЕМПАТИЙНА ЗАГРИЖЕНОСТ И ТОРОНТО ВЪПРОСНИК ЗА ЕМПАТИЯ С КОМПОНЕНТИТЕ И ОБЩИЯ ПОКАЗАТЕЛ НА ЮСС-6	206
Таблица 7.8. ЕФЕКТИ НА ПОКАЗАТЕЛИТЕ ЗА ЕМПАТИЯ ВЪРХУ КОМПОНЕНТИТЕ И ОБЩИЯ ПОКАЗАТЕЛ НА ЮСС-6: СТАНДАРТИЗИРАНИ РЕГРЕСИОННИ КОЕФИЦИЕНТИ ВЕТА И ПРОЦЕНТ ОБЯСНЕНА ДИСПЕРСИЯ	207
Таблица 7.9. Единични корелации на ВЪПРОСНИК ЗА ЕМПАТИЯ–ТОРОНТО И СКАЛА ЗА МОРАЛНА НЕАНГАЖИРАНост С КОМПОНЕНТИТЕ И ОБЩИЯ ПОКАЗАТЕЛ НА ЮСС-6)	213
Таблица 7.10. ЕФЕКТИ НА ПОКАЗАТЕЛИТЕ ЗА ЕМПАТИЯ И МОРАЛНА НЕАНГАЖИРАНост ВЪРХУ КОМПОНЕНТИТЕ И ОБЩИЯ ПОКАЗАТЕЛ НА ЮСС-6: СТАНДАРТИЗИРАНИ РЕГРЕСИОННИ КОЕФИЦИЕНТИ ВЕТА И ПРОЦЕНТ ОБЯСНЕНА ДИСПЕРСИЯ.....	214
Таблица 8.1. Корелации между личностни променливи и три мерки за САДИЗЪМ	219

Фигури

ФИГУРА 1.1. СТРУКТУРА НА САДИЗМА КАТО МНОГОМЕРЕН КОНСТРУКТ.....	20
ФИГУРА 1.2. ЕФЕКТИ НА САДИСТИЧНО ЛР И КОМПОНЕНТИТЕ НА ASP ВЪРХУ КОМПОНЕНТИТЕ НА VAST	27
ФИГУРА 1.3. ЕФЕКТИ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА VAST ВЪРХУ КОМПОНЕНТИТЕ НА ASP И САДИСТИЧНО ЛР.....	29
ФИГУРА 1.4. ЕФЕКТИ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ASP ВЪРХУ КОМПОНЕНТИТЕ НА ССЛР (CATI).....	31
ФИГУРА 1.5. ЕФЕКТИ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ASP ВЪРХУ КОМПОНЕНТИТЕ НА CAST ...	37
ФИГУРА 1.6. ЕФЕКТИ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА CAST ВЪРХУ ТЕЗИ НА ASP	38
ФИГУРА 1.7. ЕФЕКТИ НА CAST НАБЛЮДЕНИЕ–ФИКТИВНО НАСИЛИЕ ВЪРХУ ОСТАНАЛИТЕ КОМПОНЕНТИ НА CAST И ASP, С МЕДИАТОРНА РОЛЯ НА CAST НАБЛЮДЕНИЕ– РЕАЛНО НАСИЛИЕ.....	41
ФИГУРА 1.8. ЕФЕКТИ НА НАБЛЮДЕНИЕ–ФИКТИВНО НАСИЛИЕ ВЪРХУ ОСТАНАЛИТЕ КОМПОНЕНТИ НА ЮСС-6, С МЕДИАТОРНА РОЛЯ НА НАБЛЮДЕНИЕ–ФИКТИВНО НАСИЛИЕ.....	48
ФИГУРА 1.9. ЙЕРАРХИЧЕН ИЗМЕРВАТЕЛЕН МОДЕЛ СЪС СЕДЕМ ПЪРВИЧНИ ФАКТОРА И ЕДИН ФАКТОР ОТ ВТОРИ РЕД „САДИЗЪМ“	50
ФИГУРА 4.1. ЙЕРАРХИЧЕН МОДЕЛ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА АЛТЕРНАТИВНАТА ТЪМНА ТРИАДА.....	150
ФИГУРА 5.1. ЕФЕКТИ НА ОТМЪСТИТЕЛНОСТ И ЗЛОПАМЕТНОСТ ВЪРХУ САДИСТИЧНИ НАКЛОННОСТИ.....	169
ФИГУРА 5.2. ДВА СТРУКТУРНИ МОДЕЛА ЗА ЕФЕКТИ ВЪРХУ САДИСТИЧНИ НАКЛОННОСТИ С МЕДИАТОРНА РОЛЯ НА ОТМЪСТИТЕЛНОСТ ИЛИ ЗЛОПАМЕТНОСТ.....	171
ФИГУРА 6.1. ДВА СТРУКТУРНИ МОДЕЛА ЗА ЕФЕКТИ НА ГНЯВ, ВРАЖДЕБНОСТ, НЕДОВЕРИЕ И МОРАЛЕН СКЕПТИЦИЗЪМ ВЪРХУ ОБЩИЯ ПОКАЗАТЕЛ ЗА САДИЗЪМ (ЮСС-6)	182
ФИГУРА 7.1. ЕФЕКТИ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ЕМПАТИЯТА ВЪРХУ ДВЕ МЕРКИ ЗА САДИЗЪМ.....	196
ФИГУРА 7.2. ЕФЕКТИ НА ЕМПАТИЯТА ВЪРХУ САДИСТИЧНИТЕ НАКЛОННОСТИ, С МЕДИАТОРНА РОЛЯ НА МОРАЛНА НЕАНГАЖИРАНост.	216
ФИГУРА 8.1. ПРОГНОСТИЧНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА ДВУКОМПОНЕНТЕН 15-АЙТЕМЕН СКРИНИНИГ ЗА ПРОГНОЗИРАНЕ НА САДИСТИЧНИ НАКЛОННОСТИ	221
ФИГУРА 8.2. ПРОГНОСТИЧНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА ДВУКОМПОНЕНТЕН 16-АЙТЕМЕН СКРИНИНИГ ЗА ПРОГНОЗИРАНЕ НА САДИСТИЧНИ НАКЛОННОСТИ	223
ФИГУРА 8.3. ПРОГНОСТИЧНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА ЧЕТИРИКОМПОНЕНТЕН 22-АЙТЕМЕН СКРИНИГ ЗА ПРОГНОЗИРАНЕ НА САДИСТИЧНИ НАКЛОННОСТИ	224

УВОД

Първата част на настоящото изследване¹ представя преглед на основните подходи за дефиниране на садизма, както и използваните инструменти за оценка. Систематизирани са историческите и съвременните представи за явлението и е отделено специално внимание на т.нар. субклинични, или всекидневни прояви на садизъм. Заедно с това са представени пет самоописателни скали за оценката му в юношеска възраст и адаптацията на седем други инструмента, асоциирани с мерките на садизъм и предназначени за оценка на проблема в по-широк контекст.

Тази втора част на изследването си поставя две основни задачи:

(а) Оценка на конструктната валидност на скалите за садизъм чрез анализ на връзките между различните детайлно представени в първата част (Калчев, Колева, 2020) инструменти. Данните са изложени в *първа глава* от настоящото изследване.

(б) Анализ на личностните детерминанти на садизма в юношеска възраст: личностни черти, които въз основа на теоретични и емпирични аргументи се разглеждат като предпоставка за садизъм, т.е. наличието им повишава вероятността за подобни прояви. В тази връзка специален интерес представлява отговорът на въпроса: възможно ли е да се идентифицират личностни черти, които са рискови и „обясняват“ садистичните наклонности до степен, която би позволила индиректна оценка. Подобен резултат е от непосредствено практическо значение, тъй като директната оценка на садизма с помощта на самоописателни скали потенциално поражда проблеми. Човек очевидно не е склонен да се идентифицира с характеристики като преживяване на удоволствие от причинена болка/страдание у другите, желание за подчиняване,

---

¹ П. Калчев, С. Колева (2020). *Садистични нагласи в юношеска възраст. Част 1. Скали за оценка*. С.: Изток-Запад.

унижение, индуциране на страх и т.н., тъй като те са социално нежелателни.

В глави 2–7 са представени данни за ефектите на:

- *патологични личностни черти* според дименционалния модел за личностовата патология, заложен в DSM-5, обединени в пет широки области: *негативен афект, от-страненост, антагонизъм, психотизъм и невъздържаност*;
- *Тъмната триада*, обединяваща оценката на три социално негативни черти: *макиавелизъм, психопатия и нарцисизъм*;
- *озлобеност, липса на страх и ниско равнище на честност–скромност*, означени като „алтернативна Тъмна триада“;
- *предъзкъване на негативния опит* с три компонента: *обидчивост, злопаметност и отмъстителност*;
- *гняв, враждебност, недоверие и морален скептицизъм*, разбирани като афективен и когнитивен компонент на агресивността;
- *емпатия* като фактор, ограничаващ проявите на садизма, както и *морална неангажираност* като механизъм за освобождаване от морална отговорност.

Третата, заключителна, част на изследването¹ представя ефектите на садистичните наклонности върху поведението като предпоставка за прояви на екстернализирано поведение и агресия (в нейните традиционни форми лице в лице и киберагресия/кибертормоз).

Адрес за контакти с авторите: Катедра по обща, експериментална, развитийна и здравна психология, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, бул. „Цар Освободител“ № 15, София, тел. (02) 9308 240, имейли:

Светлина Колева: svetlina.koleva@ff.uni-sofia.bg, Пламен Калчев: pkalchev@phls.uni-sofia.bg.

---

¹ П. Калчев, С. Колева. *Садистични нагласи в юношеска възраст. Част 3. Садистични наклонности и агресия* (ръкопис, подготвен за публикация).